

Bardzo Młoda Kultura 2024 Diagnoza lokalna — województwo podkarpackie

Operator wojewódzki
Centrum Kulturalne w Przemyślu

Opracowanie:
dr Wojciech Broszkiewicz

— Przemyśl, 2024 —

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Bardzo Młoda Kultura 2023–2025

Spis zawartości

Wstęp.....	3
1. Notka metodologiczna.....	4
2. Notesy kultury.....	5
2.1 Notesy kultury – dane socjodemograficzne badanej młodzieży	5
2.1 Notesy kultury – chmury słów.....	12
2.3 Notesy kultury – ogólny obraz uczestnictwa w kulturze badanej młodzieży.....	21
3. Spacerki badawcze	23
4. Panele dyskusyjne	25
5. Podsumowanie diagnoz lokalnych.....	26
Zakończenie.....	27
Spis rysunków, wykresów i zestawień	28

Wstęp

Program Bardzo Młoda Kultura – zgodnie z ideą sformułowaną przez Narodowe Centrum Kultury – zakłada *wykorzystywanie metod edukacji kulturowej do animowania zmian społecznych przyczyniając się do kreatywnego, sprawczego i innowacyjnego działania młodzieży, a także kształtowania u niej postaw oraz umiejętności: współpracy, zaufania społecznego i odpowiedzialności*. Główny cel Programu, którym jest rozwój podmiotowego uczestnictwa w młodzieży w kulturze ma zostać osiągnięty dzięki rozwojowi umiejętności młodzieży w zakresie krytycznego i twórczego uczestnictwa w kulturze, wspieraniu podmiotowości i umacnianiu tożsamości społeczności lokalnych w perspektywie nasilonego procesu interakcji kultur, wspieraniu twórczego i wrażliwego na lokalne konteksty społeczne wykorzystania wartości dziedzictwa kulturowego wspólnot lokalnych.¹

W ramach Programu przewidziano wsparcie partnerstw mających za zadanie realizację inicjatyw skierowanych do młodzieży i będących odpowiedzią na zapotrzebowanie młodych osób w zakresie uczestnictwa w kulturze. W ramach BMK przewidziano również realizację badań diagnostycznych, w tym diagnoz lokalnych, których efektem jest niniejszy Raport.

Opracowanie to zawiera krótką informację o wytycznych, które ukierunkowały podjęte zabiegi badawcze, a także omówienie poszczególnych aspektów tychże badań tj. *Notesów kultury* sporządzonych przez młodych uczestników lokalnych inicjatyw, *Spacerów badawczych* odbytych przez młodzież w towarzystwie realizatorów projektów, a także resume *Paneli i Podsumowań*, które wieńczyły te działania. Do Raportu dołączono także cztery załączniki zawierające szczegółowe materiały badawcze pozyskane od wszystkich jedenastu realizatorów partnerstw.

---

¹ NCK, Bardzo Młoda Kultura, <https://www.nck.pl/dotacje-i-stypendia/dotacje/programy-dotacyjne-nck/bardzo-młoda-kultura> (Dostęp 19.09.2024).

1. Notka metodologiczna

Wytyczne Narodowego Centrum Kultury (NCK) wobec badań diagnostycznych na poziomie lokalnym skierowane do realizatorów partnerstw:

Notes kultury

Założenie: młodzież przez tydzień (każdego dnia) zapisuje swoje sposoby kontaktu z kulturą (ok. 20 wypełnień), w formie: papierowej lub online.

Cel: rozpoznanie sposobów uczestnictwa młodzieży w kulturze

Czas realizacji – tydzień

Spacer badawczy

Założenia: młodzież jako przewodnicy; miejsca wspólnego przebywania i czasu wolnego; okazja do dyskusji o potrzebach związanych; z czasem wolnym i uczestnictwem w kulturze; obserwacje, zdjęcia, rozmowy, mapy miejsc (liczba uczestników: 4-15 osób + koordynatorzy).

Cel: rozpoznanie i rozmowa o sposobach uczestnictwa w kulturze i miejscach spędzania czasu wolnego przez młodych ludzi.

Panel dyskusyjny

Założenia: spotkanie młodzieży i realizatorów projektów; wspólna interpretacja danych ze spacerów i notesów kultury; rozpoznanie potrzeb młodzieży i barier w ich realizacji.

Cel: podsumowanie rezultatów zastosowanych działań, rozmowa o potrzebach i uczestnictwie w kulturze młodych ludzi.

Efekt: szczegółowa notatka zawierająca poruszaną tematykę (problemy), przykładowe wypowiedzi i dokumentację przebiegu spotkania

Podsumowanie

Założenia: opracowanie składające się z 2 części, tj. (1) Podsumowanie diagnozy, w tym: mapowanie zasobów instytucjonalnych; opis uczestnictwa lokalnej młodzieży w kulturze; opis zaangażowania młodzieży w badania i analizę danych oraz (2) Wytyczne do realizacji projektu (objętość: ok. 500 słów, tj. ok. 1,5 strony).

Powyższe zagadnienia wynikają wprost z prezentacji zawierającej wytyczne do badań pt. *Działania badawcze w programie Bardzo Młoda Kultura 2023-2025*, Radziejowice, 17 kwietnia 2023 rok, opracowanych przez Justynę Nowakowską, tj. przedstawicielkę Działu Badań i Analiz NCK i w niezmienionej formie obowiązywały również w 2024 r.

W ramach badań diagnostycznych zrealizowanych wśród realizatorów inicjatyw w województwie podkarpackim w 2024 r. uzyskano 35 Notesów kultury od młodych przedstawicieli wszystkich 14 projektów; pozyskano komplet notatek ze Spacerów badawczych oraz Paneli dyskusyjnych. Ponadto zgromadzono Podsumowania badań terenowych również ze wszystkich działań przeprowadzonych w ramach tegorocznej edycji BMK na Podkarpaciu.

2. Notesy kultury

2.1 Notesy kultury – dane socjodemograficzne badanej młodzieży

W analizie wypowiedzi uzyskanych w ramach badań z wykorzystaniem Notesów kultury uwzględnione zostały takie aspekty jak rodzaj partycypacji w kulturze, tj. bierny (polegający na odbieraniu treści kultury) i aktywny (oznaczający tworzenie tego typu przekazów), jak również towarzystwo oraz czas poświęcany na wspomniane uczestnictwo. Wzięto przy tym pod uwagę także takie czynniki potencjalnie różnicujące udział w kulturze jak: płeć, wiek, miejsce zamieszkania oraz rodzaj dnia. Zabieg ten pozwolił na stworzenie tzw. chmur słów wskazujących na intensywność pojawiania się w otrzymanych wypowiedziach poszczególnych pojęć oraz określenie znaczenia wspomnianych tzw. zmiennych niezależnych dla przejawów uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze.

W badaniach diagnostycznych przeprowadzonych w 2024 r. wśród młodzieży biorącej udział w inicjatywach zrealizowanych w ramach BMK w województwie podkarpackim wzięto udział 35 młodych osób, które przez tydzień w Notesach kultury prowadziły zapisy swojej aktywności związanej z odbiorem i tworzeniem treści kulturowych. Zdecydowaną większość w tzw. próbie badawczej stanowiły dziewczyny (ok 71%) wobec ok. 29% chłopaków, przy czym taka dysproporcja wydaje się być charakterystyczna dla uczestnictwa w zorganizowanych formach aktywności kulturowej – por. Wykres 1.

Wykres 1 Płeć uczestników badań zrealizowanych za pomocą Notesów kultury w ramach BMK w woj. podkarpackim w 2024 r.
(Dane w %, N=35)

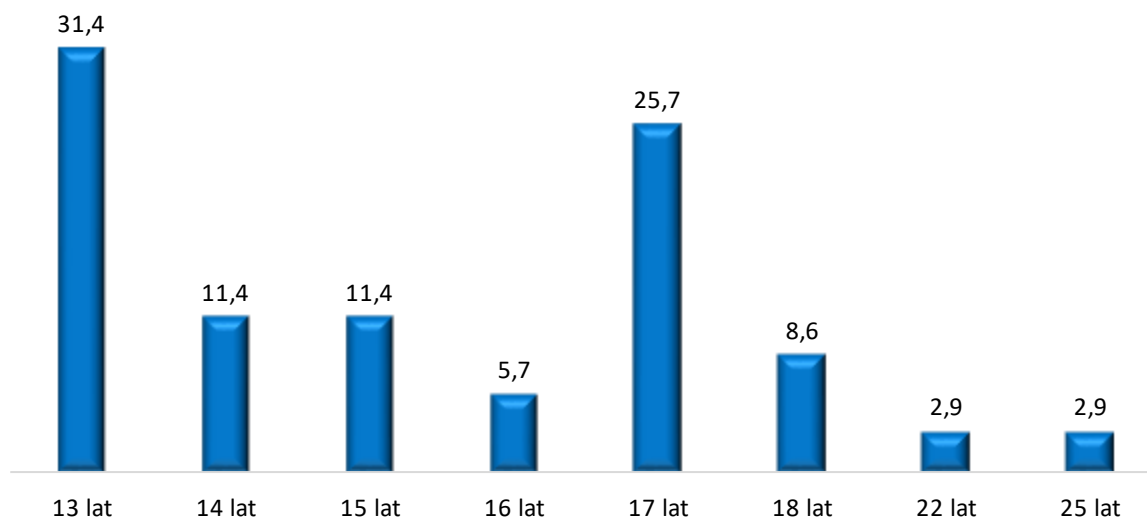

Źródło: badania własne.

2. Notesy kultury

Uczestnikami badań były najczęściej osoby w wieku 13 lat (ok 31%). Co czwarty respondent był w wieku 17 lat (ok. 26%). W pozostałych przypadkach byli to młodzi ludzie w wieku 14 -stu i 15-stu lat (po ok. 11%), 18-stu lat (ok. 9%), 16-stu lat (ok. 6%) oraz 22 albo 25-ciu lat (po ok. 3%) – por. Wykres 2.

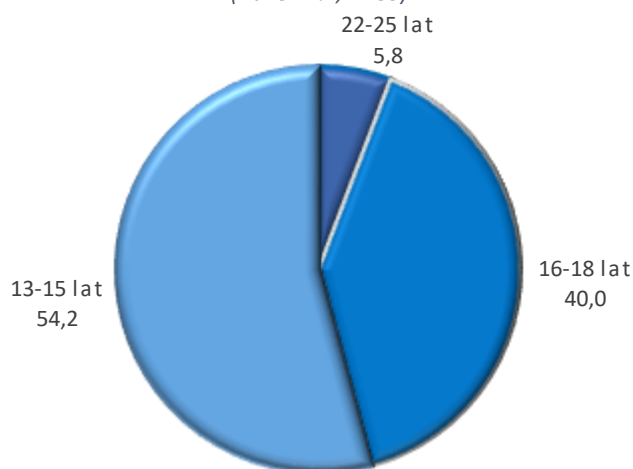
Wykres 2 Wiek uczestników badań zrealizowanych za pomocą Notesów kultury w ramach BMK w woj. podkarpackim w 2024 r.
(Dane w %, N=35)

Źródło: badania własne.

Z uwagi na niedużą liczbę badanych osób w celach analitycznych respondenci zostali pogrupowani ze względu na wiek w trzy kategorie wiekowe, tj. 13-15 lat (ok. 54%), 16-18 lat (ok 40%) oraz 22-25 lat (ok. 6%). Taki przedział wiekowy, określany prze wiek 13-stu i 25-ciu lat jest zgodny z założeniami przyjętymi w obecnej edycji BMK, aby inicjatywy były kierowane raczej głównie do młodzieży, a nie do dzieci, a tym bardziej do osób dorosłych. Należy przy tym podkreślić, iż zarówno dzieci, jak i osoby dorosłe mogą również być beneficjentami efektów realizowanych inicjatyw, np. jako członkowie społeczności lokalnych, ale główny akcent w tym względzie powinien być położony na młodzież, jako specyficzną kategorię społeczną – por. Wykres 3.

Wykres 3 Przedziały wiekowe uczestników badań zrealizowanych za pomocą Notesów kultury w ramach BMK w woj. podkarpackim w 2024 r.
(Dane w %, N=35)

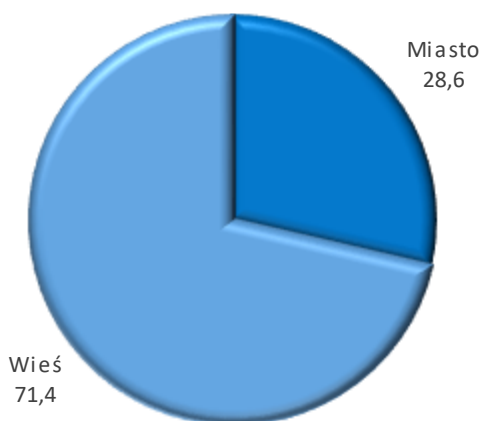

Źródło: badania własne.

2. Notesy kultury

Ponadto jak ustalono, zdecydowana większość młodych autorów Notesów kultury, to osoby mieszkające na wsi (ok 71%) wobec ok. 29% mieszkańców miast – por. Wykres 4.

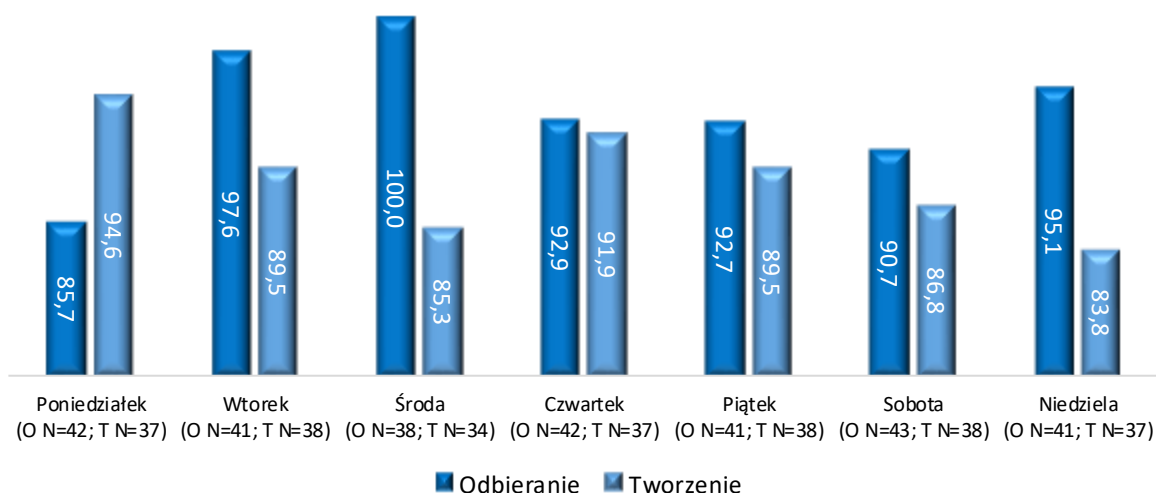
Wykres 4 Miejsce zamieszkania uczestników badań zrealizowanych za pomocą Notesów kultury w ramach BMK w woj. podkarpackim w 2024 r.
(Dane w %, N=35)

Źródło: badania własne.

Analiza wszystkich wypowiedzi dotyczących biernej lub czynnej formy uczestnictwa w kulturze pokazała, że jedynie w przypadku poniedziałków działania twórcze były częstsze niż bierny odbiór treści kulturowych. W przypadku pozostałych dni tygodnia badana młodzież częściej wskazywała na odbiór, niż na tworzenie treści omawianego typu. Różnice te szczególnie wyraźnie zaznaczają się w odniesieniu do takich dni jak środa, wtorek, a także w niedzielę i soboty. Są one natomiast nieco mniejsze w czwartki i piątki – por Wykres 5.

Wykres 5 Bierne i czynne uczestnictwo w kulturze badanej młodzieży w poszczególnych dniach tygodnia
(Dane w %)*

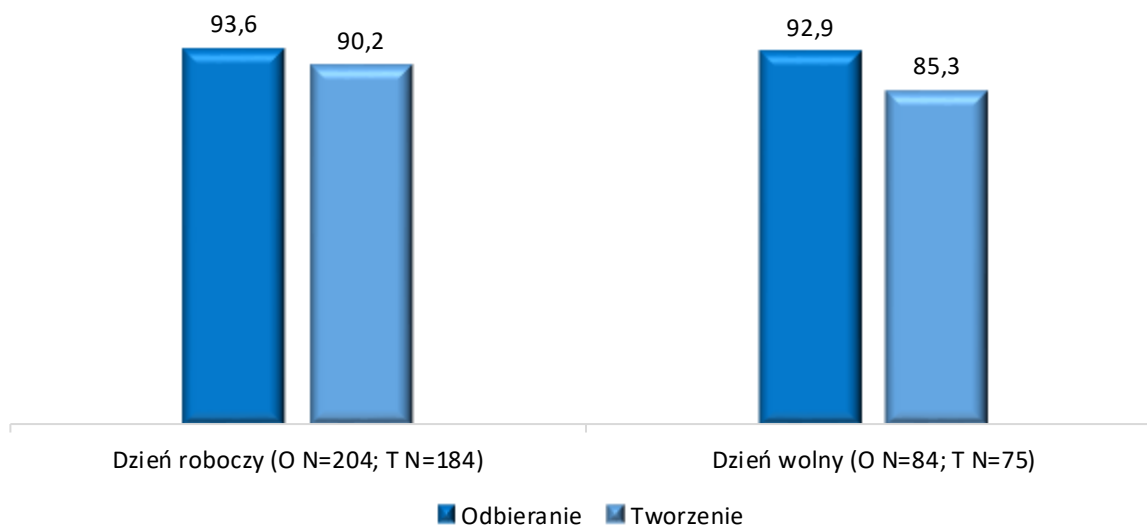

*Dane nie sumują się do ogólnej liczby uczestników badań, ponieważ mogli oni wskazywać na większą niż 1 formę uczestnictwa (biernego lub czynnego).
Źródło: badania własne.

2. Notesy kultury

Uwzględnienie zróżnicowania dni na tzw. robocze, tj. od poniedziałku do piątku i wolne, tj. soboty i niedziele wykazało, że bez względu na wspomniany typ dni odpowiedzi uczestników badań częściej wskazywały na odbiór treści kulturowych, niż na ich tworzenie. Przy czym nie zaobserwowano dużych różnic pomiędzy biernym uczestnictwem w kulturze w dni robocze (ok. 94% wypowiedzi) i wolne (ok. 93% wypowiedzi). Natomiast w dni wolne zauważalnie mniejsza była deklarowana aktywność młodych osób w zakresie twórczości (ok. 85% wypowiedzi), w porównaniu z odbiorem przekazów omawianego typu (ok. 93% wypowiedzi), ale także w odniesieniu do aktywnego uczestnictwa w kulturze w dni powszednie (ok. 90% wypowiedzi) – por. Wykres 6.

Wykres 6 Uczestnictwo badanej młodzieży w kulturze wg typu dnia tygodnia
(roboczy, tj. pn. -pt. oraz wolny, tj. sob. i nd.)
(Dane w %)*

*Dane nie sumują się do ogólnej liczby uczestników badań, ponieważ mogli oni wskazywać na większą niż 1 formę uczestnictwa (biernego lub czynnego).
Źródło: badania własne.

2. Notesy kultury

Uczestnicy badań zrealizowanych za pomocą Notesów kultury w zdecydowanej większości zadeklarowali, że w trakcie analizowanego tygodnia codziennie mieli styczność z różnorodnymi treściami kultury (29 osób spośród 35 ogółu respondentów). W pozostałych przypadkach było to sześć dni w tygodniu, pięć dni albo trzy (po 2 badanych). Brak tego typu doświadczenia najczęściej, jak wynika z uzyskanych danych, miał miejsce najczęściej w poniedziałki (4 wskazania). Ponadto były to soboty (3 wskazania), piątki (2 wskazania) oraz wtorek, czwartek i niedziela (po 1 wskazaniu). Wykazane braki w zakresie odbioru treści kulturowych nieco częściej dotyczyły uczestniczek badań, niż uczestników oraz częściej młodzieży w przedziale wiekowym 16-18 lat, niż tej w wieku 13-15 lat, a szczególnie tej w wieku 22-25 lat – por. Zestawienie 1.

Zestawienie 1 Częstotliwość odbioru treści kulturowych przez badaną młodzież w poszczególnych dniach tygodnia

Lp.	ID	Płeć	Wiek	Pon.	Wt.	Śr.	Czw.	Pt.	Sob.	Nie.	Ogółem
1	1	K	13	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
2	2	K	13	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
3	7	K	13	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
4	9	K	13	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
5	11	K	13	●	☺	☺	☺	●	●	●	3
6	12	K	13	●	☺	☺	☺	●	☺	☺	5
7	23	K	13	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
8	25	K	13	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
9	30	K	13	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
10	32	K	13	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
11	10	K	14	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
12	21	K	14	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
13	24	K	14	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
14	19	K	15	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
15	20	K	15	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
16	26	K	15	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
17	4	K	16	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
18	6	K	16	●	☺	☺	☺	☺	☺	☺	6
19	5	K	17	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
20	13	K	17	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	5
21	14	K	17	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
22	16	K	17	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
23	34	K	18	☺	☺	☺	☺	☺	●	☺	6
24	17	K	22	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
25	22	K	25	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
26	8	M	13	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
27	31	M	13	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
28	33	M	14	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
29	3	M	17	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
30	15	M	17	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
31	27	M	17	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
32	28	M	17	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
33	29	M	17	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
34	18	M	18	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
35	35	M	18	●	●	☺	●	☺	●	☺	3
Ogółem		x	x	35	35	35	35	35	35	35	x
☺		x	x	31	34	35	34	33	32	34	x
●		x	x	4	1	0	1	2	3	1	x

Źródło: badania własne.

2. Notesy kultury

Codzienną aktywność twórczą, jak wynika z uzyskanych Notesów kultury, przejawiała większość, bo 22 uczestników (na 35 osób badanych ogółem). Jednakże w przypadku 7 osób tego rodzaju działalność miała miejsce przez 5 dni. Trzy osoby przyznały, że zajmowały się tworzeniem treści kulturowych przez 4 dni na przestrzeni tygodnia, dwie przez 6 dni, a jedna przez 1 dzień. Brak omawianej tu aktywności najczęściej dotyczył środy (7 wskazań), przy czym prawie równie często co wspomnianej środy, także soboty i niedzieli (po 6 wskazań). Ponadto był on odnotowany także w pozostałe dni analizowanego tygodnia (piątek – 4 wskazania, wtorek – 3, poniedziałek – 2, czwartek – 1). Można również zauważyć, że brak ten nie był znacząco różnicowany przez płeć, ani wiek młodych respondentów – por. Zestawienie 2.

Zestawienie 2 Częstotliwość tworzenia treści kulturowych przez badaną młodzież w poszczególnych dniach tygodnia

Lp.	ID	Płeć	Wiek	Pon.	Wt.	Śr.	Czw.	Pt.	Sob.	Nie.	Ogółem
1	1	K	13	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
2	2	K	13	☺	☺	☺	●	☺	☺	●	5
3	7	K	13	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
4	9	K	13	☺	☺	●	☺	☺	●	☺	5
5	11	K	13	☺	☺	●	☺	☺	☺	☺	6
6	12	K	13	☺	●	●	☺	☺	●	☺	4
7	23	K	13	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
8	25	K	13	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
9	30	K	13	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
10	32	K	13	☺	●	☺	☺	☺	●	☺	5
11	10	K	14	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
12	21	K	14	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
13	24	K	14	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
14	19	K	15	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
15	20	K	15	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
16	26	K	15	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
17	4	K	16	☺	☺	☺	☺	☺	●	●	5
18	6	K	16	☺	☺	●	☺	☺	●	●	4
19	5	K	17	☺	☺	☺	☺	●	☺	☺	6
20	13	K	17	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
21	14	K	17	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
22	16	K	17	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
23	34	K	18	●	☺	●	☺	●	☺	●	3
24	17	K	22	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
25	22	K	25	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
26	8	M	13	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
27	31	M	13	●	☺	☺	☺	☺	☺	●	5
28	33	M	14	☺	●	☺	☺	●	☺	☺	5
29	3	M	17	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
30	15	M	17	☺	☺	●	☺	●	●	☺	4
31	27	M	17	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
32	28	M	17	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
33	29	M	17	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
34	18	M	18	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	7
35	35	M	18	☺	☺	●	☺	☺	☺	●	5
Ogółem		x	x	35	35	35	35	35	35	35	x
☺		x	x	33	32	28	34	31	29	29	x
●		x	x	2	3	7	1	4	6	6	x

Źródło: badania własne.

2. Notesy kultury

Uczestnicy badań, to osoby pochodzące z 18 miejscowości, położonych w 15 podkarpackich gminach. Notesy kultury zostały zrealizowane w okresie od 22 kwietnia do 17 czerwca, przy czym – co warto podkreślić – część z nich została przeprowadzona zanim miała miejsce składanie wniosków o dofinansowanie, i była ona wykonana przez animatorów kultury z własnej inicjatywy, bez gwarancji uzyskania grantu, a tym samym głównie z chęci uzyskania wiedzy na temat uczestnictwa młodych osób w kulturze (biernego i czynnego), która miała stanowić inspirację do zaprojektowania inicjatyw mających na celu zaspakajanie rzeczywistych potrzeb młodzieży w sferze kultury – por. Zestawienie 3.

Zestawienie 3 Miejsce zamieszkania respondentów oraz inicjatywy wg czasu realizacji Notesy kultury

Lp.	ID	Płeć	Wiek	Miejscowość	Gmina	Partnerstwo	Realizacja notesu
1	1	1	13	Nienaszów	Nowy Żmigród	BądźMY Razem...*	22.04.-28.04.2024
2	2	1	15	Nienaszów	Nowy Żmigród	BądźMY Razem...*	22.04.-28.04.2024
3	3	2	17	Chmielnik	Chmielnik	COOLturalny Team	24.05.-30.05.2024
4	7	1	13	Chmielnik	Chmielnik	COOLturalny Team	24.05.-30.05.2024
5	6	1	16	Chmielnik	Chmielnik	COOLturalny Team	30.05.-06.06.2024
6	8	2	13	Chmielnik	Chmielnik	COOLturalny Team	30.05.-06.06.2024
7	21	1	14	Majdan Sieniawski	Adamówka	Horyzont	30.05.-06.06.2024
8	22	1	25	Majdan Sieniawski	Adamówka	Horyzont	30.05.-06.06.2024
9	19	1	15	Stara Bircza	Bircza	Historią Natchnieni	01.06.-07.06.2024
10	20	1	15	Stara Bircza	Bircza	Historią Natchnieni	01.06.-07.06.2024
11	23	1	13	Nadole	Dukla	Kuźnia Inspiracji	03.06.-09.06.2024
12	24	1	14	Nadole	Dukla	Kuźnia Inspiracji	03.06.-09.06.2024
13	25	1	13	Teodorówka	Dukla	Kuźnia Inspiracji	03.06.-09.06.2024
14	4	1	16	Chmielnik	Chmielnik	COOLturalny Team	06.06.-13.06.2024
15	5	1	17	Chmielnik	Chmielnik	COOLturalny Team	06.06.-13.06.2024
16	11	1	13	Wyszatyce	Żurawica	Fotohistorykon	06.06.-12.06.2024
17	12	1	13	Wyszatyce	Żurawica	Fotohistorykon	06.06.-12.06.2024
18	34	1	18	Jarosław	Jarosław	Z Historią w Tle...	06.06.-12.06.2024
19	35	2	18	Przemyśl	Przemyśl	Z Historią w Tle...	06.06.-12.06.2024
20	13	1	17	Jaśło	Jaśło	Głos Tradycji	07.06.-13.06.2024
21	14	1	17	Jaśło	Jaśło	Głos Tradycji	07.06.-13.06.2024
22	15	2	17	Jaśło	Jaśło	Głos Tradycji	07.06.-13.06.2024
23	16	1	17	Jaśło	Jaśło	Głos Tradycji	07.06.-13.06.2024
24	9	1	13	Lubaczów	Lubaczów	Dziewczyńskie...**	08.06.-14.06.2024
25	10	1	14	Lubaczów	Lubaczów	Dziewczyńskie...**	08.06.-14.06.2024
26	32	1	13	Nehrybka	Przemyśl	Ta Nasza Młodość	08.06.-14.06.2024
27	33	2	14	Nehrybka	Przemyśl	Ta Nasza Młodość	08.06.-14.06.2024
28	31	2	13	Bojanów	Bojanów	RazeM	09.06.-16.06.2024
29	17	1	22	Pustyny	Krościenko W.	GraMYOKrosno	10.06.-16.06.2024
30	18	2	18	Krosno	Krosno	GraMYOKrosno	10.06.-16.06.2024
31	26	1	15	Nowa Grobla	Oleszyce	Młodzi...***	10.06.-16.06.2024
32	27	2	17	Lubaczów	Lubaczów	Młodzi...***	10.06.-16.06.2024
33	28	2	17	Horyniec Zdrój	Horyniec Zdrój	Młodzi...***	10.06.-16.06.2024
34	29	2	17	Radruż	Horyniec Zdrój	Młodzi...***	10.06.-16.06.2024
35	30	1	13	Bojanów	Bojanów	RazeM	10.06.-17.06.2024

Płeć: 1 – żeńska; 2 – męska.

* BądźMY Razem w Kulturze; ** Dziewczyńskie Centrum (Po)Mocy; *** Młodzi...Gniewni...Kulturalni...

Źródło: badania własne.

2.1 Notesy kultury – chmury słów

Odbieranie treści kulturowych przez badaną młodzież koncentrowało się głównie na czytaniu książek oraz graniu w gry (w tym w te dostępne w telefonach, na komputerach, ale również w te planszowe). Ponadto w tym kontekście wspomniano także relatywnie często o oglądaniu filmów, seriali i tzw. filmików oraz słuchaniu muzyki. W przypadku działalności twórczej najczęściej była mowa rysowaniu. W wypowiedziach badanych stosunkowo często pojawiały się również takie formy aktywności jak: granie (w tym na instrumentach), malowanie, robienie zdjęć, nagrywanie tzw. filmików („tiktoków”) oraz śpiewanie – por. Rysunek 1.

Rysunek 1. Przejawy uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze w kontekście jej odbioru i tworzenia – chmura słów

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonych Noteseów kultury.

Porównanie odbioru treści kulturowych dziewczyn i chłopców uczestniczących w badaniach* pozwala zauważyć, iż młode respondenci najczęściej deklarowały sięganie po książki, a młodzi respondenci najczęściej wspominali o graniu w gry (w tym głównie w te zainstalowane w telefonach, ale także komputerowe, jak i planszowe). W przypadku dziewcząt w Notesach kultury relatywnie często pojawiały także informacje o oglądaniu filmów i tzw. filmików, słuchaniu muzyki oraz graniu w gry (w tym te w telefonach, ale także te planszowe). Natomiast chłopcy oprócz grania w gry**, zajmowali się także czytaniem książek, słuchaniem muzyki oraz oglądaniem filmów – por. Rysunek 2.

* Porównania takie są możliwe z uwagi na tworzenie poszczególnych chmur z zasobów słów odrębnie dla każdej kategorii zmiennych. Gdyby nie zadbane o tego typu rozwiązanie analityczne częstość wystąpień poszczególnych pojęć byłaby zależna od liczebności zestawianych kategorii, i tym samym np. w tym przypadku wynik byłby efektem przewagi w próbie reprezentacji dziewcząt nad liczbą chłopców. Analogicznie postąpiono w pozostałych analizach porównawczych zaprezentowanych w niniejszym opracowaniu.

** W przypadku grania w gry w telefonach oraz gry planszowe zwraca uwagę ciekawy problem młodych uczestników badań z jednoznacznym zakwalifikowaniem tego typu aktywności do jednej z kategorii uczestnictwa w kulturze, tj. biernej albo czynnej partycypacji. Dla niektórych respondentów przejawianie aktywności w tym względzie sprawia, że uznają tego typu działania za czynne uczestnictwo, a inni przyznają, że pomimo wszystko jest to odbiór bierny. Jednakże współcześnie odniesieniu do niektórych gier elektronicznych, ale również tzw. planszówek można mówić o konieczności przejawiania pewnej dozy kreatywności w ich trakcie, którą wymagają zasady gry, jej fabuła lub przebieg albo też jej anturaż. W tym kontekście odrębnym, a jednocześnie interesującym poznawczo jest np. zjawisko tzw. cosplay, które to hobby łączy gry, animacje itp. z pozawirtualną lub pozamedialną rzeczywistością.

2. Notesy kultury

Rysunek 2. Przejawy uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze w kontekście jej odbioru wg płci (dziewczyny i chłopcy) – chmura słów

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonych Notosów kultury.

W odniesieniu do tworzenia treści kultury młode respondenci przyznawały, że najczęściej śpiewają, a respondenci że zajmują się rysowaniem. Uczestniczki badań w tym kontekście wspomniały również o robieniu zdjęć, rysowaniu i graniu (w tym przypadku częściej na instrumentach muzycznych, niż w gry elektroniczne), a uczestnicy o śpiewaniu, robieniu zdjęć malowaniu oraz graniu (przeważnie w gry) – por. Rysunek 3.

Rysunek 3. Przejawy uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze w kontekście jej tworzenia wg płci (dziewczyny i chłopcy) – chmura słów

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonych Notosów kultury.

Biorąc pod uwagę wiek respondentów można zauważyć, że w przypadku młodszych osób (w wieku 13-15 lat) najczęstszą formą odbioru treści kulturowych było słuchanie muzyki. Młodzież w wieku 16-18 lat najczęściej deklarowała sięganie po książki, a w przypadku osób w wieku 20-25 lat było to słuchanie muzyki i czytanie. Ponadto młodzież młodsza, tj. w wieku 13 lat do 18 lat często wskazywała także na zainteresowanie grami (w tym zainstalowanymi w telefonie), o których już nie wspomniano w przypadku młodzieży starszej (w wieku 22-25 lat). We wszystkich wyróżnionych kategoriach wiekowych popularne było też oglądanie filmów. Ogólnie można stwierdzić, że najmłodszy badani preferują najmniej absorbującą formę odbioru kultury, wiek naturalny sprzyja czytelnictwu książek, a wchodzenie w dorosłość dywersyfikuje omawiany sposób uczestnictwa w kulturze – por. Rysunek 4.

2. Notesy kultury

Rysunek 4. Przejawy uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze w kontekście jej odbioru wg wieku (13-15 lat, 16-18 lat oraz 22-25 lat)
– chmura słów

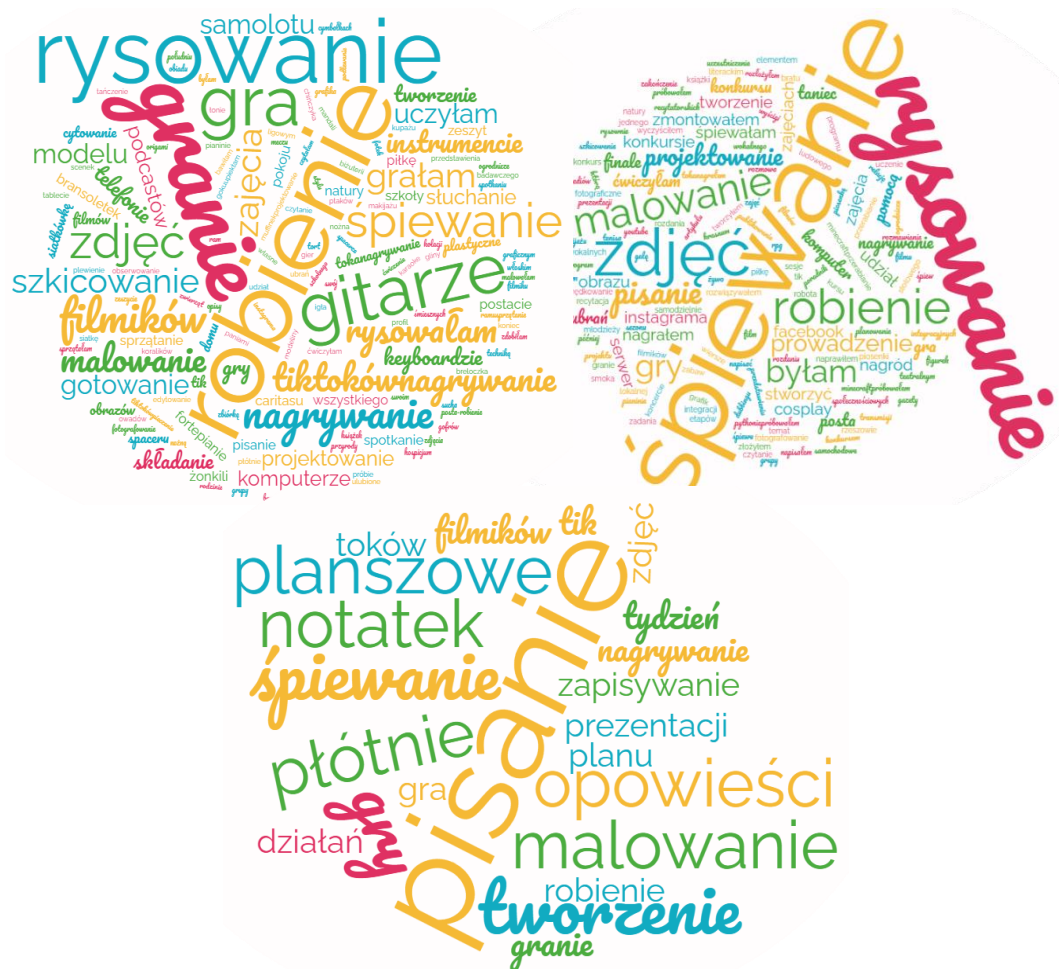

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonych Notesów kultury.

Natomiast w odniesieniu do tworzenia treści kulturowych najmłodszy badani (w wieku 13-15 lat) zdecydowanie najczęściej wskazywali na „robienie” zdjęć, ale też bransoletek, makijażu oraz bukietów z kwiatów. Często zajmowali się oni też rysowaniem, a także grą na instrumentach (m.in. fortepianie, keyboardzie, gitarze), jak również grą w elektroniczne lub planszowe oraz graniem w rozumieniu uprawiania sportu (w tym m.in. gry zespołowe, takie jak piłka nożna i siatkówka). W przypadku badanych osób w wieku 16-18 lat najczęściej była mowa o śpiewaniu. Popularnymi zajęciami w tej grupie wiekowej było również rysowanie, robienie zdjęć oraz malowanie. Wśród najstarszych respondentów, tj. w wieku 22-25 lat w kontekście tworzenia treści kulturowych najczęściej wskazywano na pisanie (opowieści albo notatek). Młodzi ludzie w tej kategorii wiekowej – w okresie objętym badaniami – przejawiali również takie aktywności jak: malowanie na płótnie, tworzenie (prezentacji i „tiktoków”), a także granie w gry planszowe i śpiewanie – por. Rysunek 5.

2. Notesy kultury

Rysunek 5. Przejawy uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze w kontekście jej tworzenia wg wieku (13-15 lat, 16-18 lat oraz 22-25 lat) – chmura słów

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonych Notesów kultury.

Wyniki badań w odniesieniu do odbioru treści kulturowych pozwalają zauważyć, że badani mieszkający na wsi zdecydowanie preferowali czytanie książek. W dalszej kolejności wskazywali oni na taki kontakt z przekazami kulturowymi jak: granie w gry (przeważnie zainstalowane w telefonie i na komputerze, ale także w planszowe), słuchanie muzyki oraz oglądanie filmów. Podobnie młodzi mieszkańcy miast, którzy wzięli udział w badaniach zdecydowanie częściej zadeklarowali czytanie książek (ale też poezji i komiksów), przy czym prawie tak samo często jak czytelnictwem zajmowali się oni graniem w gry w telefonach, na komputerach i w planszówki, ale także graniem na instrumentach oraz w gry zespołowe. Ponadto w tej kategorii badanych popularne było także oglądanie filmów oraz słuchanie muzyki – por. Rysunek 6.

2. Notesy kultury

Rysunek 6. Przejawy uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze w kontekście jej odbioru wg miejsca zamieszkania (wieś i miasto) – chmura słów

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonych Notesów kultury.

W przypadku tworzenia treści kulturowych badana młodzież ze wsi przejawiała głównie taką aktywność jak: robienie zdjęć, rysowanie, granie na instrumentach muzycznych, ale także w gry elektroniczne oraz zespołowe gry sportowe oraz nagrywanie tzw. filmików i „tiktoków”. Młodzi uczestnicy badań z miast najczęściej wspominali w tym kontekście o śpiewaniu. Ponadto zajmowali się oni przeważnie także rysowaniem oraz malowaniem – por. Rysunek 7.

Rysunek 7. Przejawy uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze w kontekście jej tworzenia wg miejsca zamieszkania (wieś i miasto) – chmura słów

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonych Notesów kultury.

Uzyskane rezultaty badań wykazały, że dni wolne (tj. sobota i niedziela) bardziej sprzyjają różnorodności odbioru treści kulturowych, niż dni robocze (tj. od poniedziałku do piątku).^{*} W odniesieniu do weekendu badana młodzież z podobną częstotliwością wskazywała na takie formy aktywności jak: czytanie książek, słuchanie muzyki, oglądanie filmów oraz granie w różnego typu gry. Natomiast w dni robocze na pierwszy plan wysuwają się takie przejawy konsumpcji kultury jak: przede wszystkim słuchanie muzyki (najmniej absorbująca uwagę forma odbioru treści kulturowych), a także czytanie książek (najbardziej wymagający skupienia sposób odbioru wspomnianych treści – pamiętać

^{*} W analogicznych badaniach z 2023 r. wynik był odwrotny, przy czym w przypadku badań jakościowych proste porównywanie pozyskiwanych danych empirycznych jest raczej ograniczone.

2. Notesy kultury

tu też należy o konieczności sięgania do lektur szkolnych)* oraz graniu w gry (prawdopodobnie najbardziej atrakcyjna dla młodych ludzi forma spędzania tzw. wolnego czasu) – por. Rysunek 8.

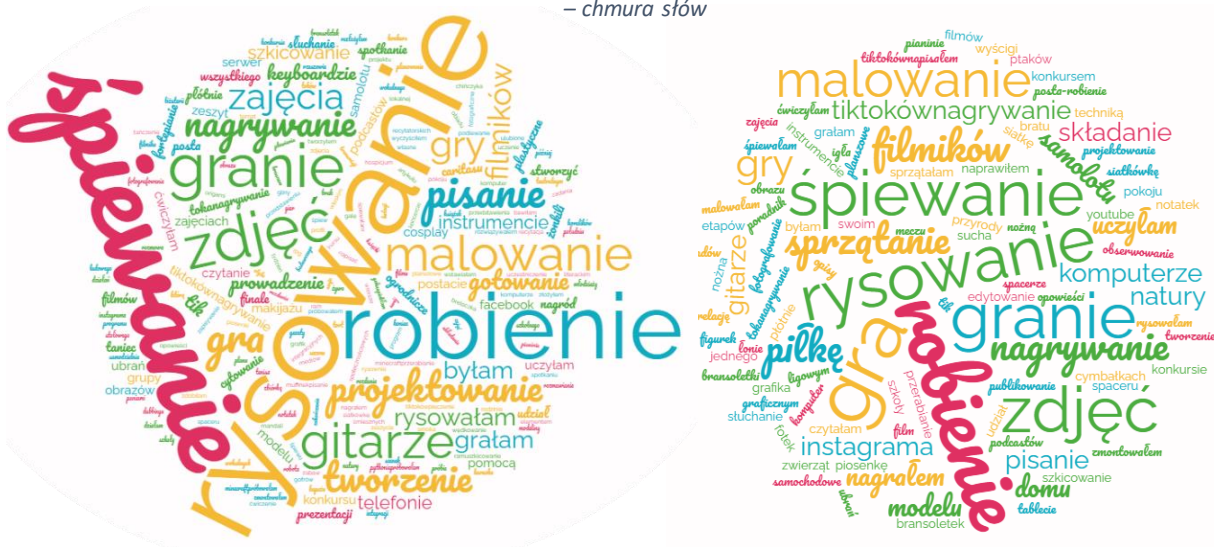
Rysunek 8. Przejawy uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze w kontekście jej odbioru wg dni tygodnia (dni robocze vs. dni wolne, tj. sobota, niedziela) – chmura słów

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonych Noteseów kultury.

Pomiędzy poniedziałkiem a piątkiem badana młodzież zajmowała się przeważnie rysowaniem, śpiewaniem, robieniem zdjęć oraz graniem w gry. W dni wolne uczestnicy badań grali, robili zdjęcia i (nagrywali) tzw. filmiki, śpiewali oraz rysowali. W tym przypadku dni tygodnia, w ujęciu dni roboczych i wolnych, różnicują przejawy twórczości młodych respondentów o tyle, że w czasie weekendu, aktywność ta jest bardziej zróżnicowana, niż w odniesieniu do dni roboczych, w trakcie których można wskazać dominujące formy aktywności – por. Rysunek 9.

Rysunek 9. Przejawy uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze w kontekście jej tworzenia wg dni tygodnia (dni robocze vs. dni wolne, tj. sobota, niedziela) – chmura słów

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonych Noteseów kultury.

* Ma tu miejsce nawiązanie do obliczeń amerykańskiego socjologa Roberta M. MacLvera, wg którego czytanie gazety lub książki to dostarczenie sobie ok. 1500 bitów informacyjnych na 1 minutę, oglądanie filmu na kinowym ekranie to ok. 800 bitów, oglądanie telewizji to ok. 400 bitów, słuchanie radia to ok. 300 bitów, a korzystanie z wykładu mówionego to ok. 200 bitów. Podstawowym kryterium jest tu absorpcja uwagi odbiorcy, przy założeniu, że media wymagające większego skupienia są w stanie dostarczyć więcej informacji, niż te tzw. media tła. Por. J. Mikułowski-Pomorski, Z. Nęcki, *Komunikowanie skuteczne?*, OBP, Biblioteka Dziennikarza, Kraków 1983, s. 4.

Uczestnicy badań przyznali, że najczęściej odbierają i tworzą treści kultury bez towarzystwa innych osób. W przypadku odbierania tego typu przekazów najczęściej wspomniano o rodzinie (w tym o rodzicach i rodzeństwie), a następnie o przyjaciołach i znajomych. Z kolei w odniesieniu do aktywności twórczej, w dalszej kolejności wskazywano na towarzystwo przyjaciół, a także kolegów i koleżanek – por. Rysunek 10.

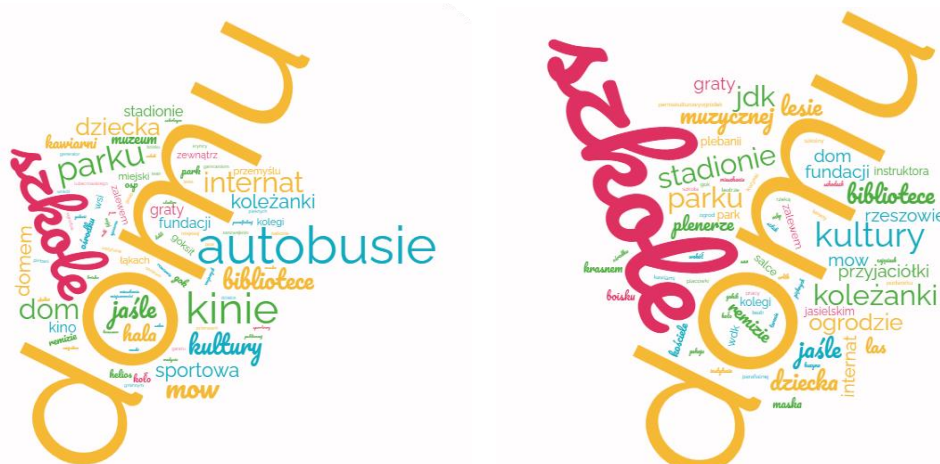
Rysunek 10. Odbieranie i tworzenie kultury przez badaną młodzież w kontekście towarzystwa – chmura słów

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonych Notosów kultury.

Odbieraniem i tworzeniem przekazów kulturowych badana młodzież najczęściej zajmuje się w domu. W obu przypadkach wyraźnie zaznacza się jednakże istotna rola jaką odgrywa w tym względzie także szkoła. Ponadto badana młodzież, która dojeżdża do szkoły, w kontekście odbioru treści kulturowych często wspominała o autobusie (zapewne chodzi tu o słuchanie muzyki, aktywność w mediach społecznościowych oraz przeglądanie pozostałych treści w Internecie) – por. Rysunek 11.

Rysunek 11. Miejsca odbierania i tworzenia kultury przez badaną młodzież – chmura słów

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonych Notosów kultury.

Na podstawie obserwacji odnotowanych przez młodzież w Notosach kultury można zauważyć, że odbieranie treści kulturowych w ciągu poszczególnych dni tygodnia przeważnie zajmuje młodzieży istotnie więcej czasu (dwie godziny), niż jej tworzenie (godzinę). W przypadku obioru treści kulturowych często wskazywano również na godzinę, a nawet trzy godziny. Natomiast w odniesieniu do tworzenia przekazów kulturowych, oprócz najczęściej wymienianej godziny, wspomniano także o połowie godziny, dwóch albo półtorej godziny – por. Rysunek 12.

2. Notesy kultury

Rysunek 12. Czas poświęcony przez badaną młodzież na odbieranie i tworzenie kultury
– chmura słów

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonych Notesów kultury.

Uwzględnienie w analizie dni tygodnia pokazało, że na odbieranie treści związanych z kulturą w przypadku dni roboczych badana młodzież przeznaczała przeważnie 2 godziny, przy czym często wskazywano też na 1-dną oraz 3 godziny. Natomiast w dni weekendowe (sobotę i niedzielę) przeważnie było to 2-wie albo 3 godziny. Można więc zauważyć, że dni tygodnia nie różnicują w znaczący sposób kwestii odbioru treści kulturowych przez badaną młodzież – por. Rysunek 13.

Rysunek 13. Czas poświęcony przez badaną młodzież na odbieranie kultury
wg dni tygodnia (dni robocze oraz sobota, niedziela)
– chmura słów

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonych Notesów kultury.

Dni tygodnia różnicują natomiast sprawę odbierania oraz tworzenia treści kultury przez badaną młodzież, w taki sposób, iż w przypadku dni roboczych najczęściej wspomniano o aktywności twórczej trwającej ok 1 godziny. Relatywnie często wskazywano również na 2-wie oraz na pół godziny. Natomiast w odniesieniu do dni wolnych deklarowano, iż tworzenie treści kulturowych zajmowało przeważnie 2-wie godziny, ale często też 1-ną godzinę – por. Rysunek 14.

2. Notesy kultury

Rysunek 14. Czas poświęcony przez badaną młodzież na tworzenie kultury wg dni tygodnia (dni robocze oraz sobota, niedziela) – chmura słów

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonych Notesów kultury.

Uczestniczki badań zadeklarowały, że w analizowanym w ramach Notesów kultury tygodniu przeważnie na odbiór treści kulturowych poświęcały 2-godzinny. Relatywnie często w tym kontekście wspomniano także o 1-godzinie oraz o 30-minutach. Także respondenci, jak wynika z informacji uzyskanych w toku badań, najczęściej przyznawali, że odbiór przekazów kulturowych w tym okresie zajmował im 2-godzinny. Stosunkowo często wskazywali oni również na 1-godzinną, a nawet na 4-godzinną. Na podstawie takiego rezultatu można stwierdzić, że płeć w odniesieniu do badanej młodzieży nie różnicuje w znaczący sposób czasu przeznaczanego na tzw. konsumpcję kultury – por. Rysunek 15.

Rysunek 15 Czas poświęcony przez badaną młodzież na odbiór kultury wg płci (kobiety i mężczyźni) – chmura słów

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonych Notesów kultury.

Aktywnością twórczą uczestniczki badań zajmowały się w ciągu tygodnia – jak przyznały – najczęściej przez 1-dną godzinę. Ponadto często taka forma uczestnictwa w kulturze zajmowała młodym respondentkom 2-wie albo pół godziny. Także uczestnicy badań najczęściej w kontekście tworzenia treści kulturowych wspominali o 1-dnej godzinie. Część z nich przeznaczała na tego typu działalność 2-wie godziny – por. Rysunek 16.

Rysunek 16 Czas poświęcony przez badaną młodzież na tworzenie kultury wg płci (kobiety i mężczyźni) – chmura słów

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonych Notesów kultury.

Szczegółowy wykaz Notesów badawczych zawiera Załącznik 1.

2.3 Notesy kultury – ogólny obraz uczestnictwa w kulturze badanej młodzieży

W badaniach zrealizowanych za pomocą Notesów kultury – co warto podkreślić – wzięło udział 35 osób, wobec wymaganego minimum 20 osób. Przeważnie były to młode kobiety, które stanowiły prawie 2/3 próby badawczej. Pod względem wieku wyróżniały się dwie kategorie badanych, tj. 13-stolatki i 17-stolatki. Przedział wiekowy uczestników badań to 13-ście do 25-ciu lat. zdecydowana większość respondentów to mieszkańcy wsi, których wśród badanych było prawie 2/3. Młode osoby miały za zadanie przez tydzień odnotowywać wszelkie przejawy tzw. konsumpcji kultury, w tym w aspekcie biernym (odbiór treści kulturowych) oraz czynnym (aktywność twórcza).

Zdecydowana większość młodych respondentów – jak pokazały wyniki badań – miała bierny lub czynny kontakt z kulturą we wszystkie dni tygodnia. Jednakże niektórzy młodzi ludzie przyznawali, że bywały takie dni, kiedy to nie byli odbiorcami treści o których mowa oraz takie, kiedy nie zajmowali się żadną formą twórczości. W odniesieniu do odbioru treści kulturowych – jako mniej angażującej formy aktywności, niż ich tworzenie – rzadziej pojawiały się wypowiedzi wskazujące na brak tego typu przejawów uczestnictwa w kulturze w porównaniu ze wspomnianą twórczością. W weekendy (soboty i niedziele) młodzież częściej zajmowała się odbiorem przekazów kulturowych, niż ich tworzeniem. Może to wynikać z tego, iż twórczość ta związana jest z działaniami mającymi miejsce w szkole oraz uczestnictwem w zajęciach pozaszkolnych organizowanych przez różnego rodzaju instytucje lub inne (także komercyjne) podmioty działające w sferze kultury, i w związku z tym ma ona miejsce nieco częściej w dni robocze, niż wolne. Ponadto twórczość taka, może być postrzegana jako swoisty obowiązek (np. zorganizowane zajęcia pozaszkolne), przez co weekendy służą młodym ludziom do odpoczynku, i raczej biernego niż czynnego uczestnictwa w kulturze.

Wymieniając formy obioru przekazów kulturowych młodzież najczęściej wspominała o graniu (w gry sportowe, w telefonie lub na komputerze). W kontekście twórczości najczęściej wskazywano na rysowanie. Dziewczęta, które wzięły udział w badaniach najczęściej deklarowały czytanie książek, a chłopcy graniu w różnego typu gry. Natomiast aktywny udział w kulturze w przypadku respondentek najczęściej przejawiał się poprzez śpiewanie, a respondentów – rysowanie.

Najmłodszy badani (w wieku 13-15 lat) przeważnie – według deklaracji – słuchali muzyki, młodzież w wieku 16-18 lat najczęściej czytali książki, a najstarsi uczestnicy badań (w wieku 22-25 lat) zarówno słuchali muzyki, jak i czytali książki. Natomiast twórczość najmłodszej kategorii badanych najczęściej oznaczała robienie zdjęć, młodzież w wieku 16-18 lat – śpiewanie, a najstarszych uczestników badań – pisanie tekstów (opowieści, notatek etc.).

Zarówno badani młodzi mieszkańcy wsi, jak i miast w kontekście odbioru treści kultury preferowali czytanie książek. Natomiast w odniesieniu do twórczości mieszkańcy terenów wiejskich najczęściej wskazywali na robienie zdjęć, a miast na śpiewanie. Wyniki badań pokazały, że dni wolne bardziej sprzyjają różnorodności odbioru treści kulturowych, niż dni robocze. Z kolei w tzw. dni robocze młodzież najczęściej odnotowywała rysowanie, a w dni wolne granie na instrumentach muzycznych.

Młodzi respondenci przyznali, że zarówno obieranie, jak i tworzenie treści kulturowych najczęściej odbywa się bez obecności innych osób, i najczęściej oba te przejawy tzw. konsumpcji kultury mają miejsce w domach uczestników badań. Ponadto – jak wynika z uzyskanych wypowiedzi – odbieranie treści kulturowych zajmuje badanej młodzieży więcej czasu, niż jej tworzenie. W przypadku czasu poświęcanego na obiór przekazów kulturowych w dniach tzw. roboczych oraz w weekendy najczęściej wskazywano na dwie godziny. Natomiast tworzenie tego typ przekazów w dni robocze zajmowało przeważnie 1 godzinę, a w dni wolne najczęściej 2 godziny. Czas przeznaczony na obieranie przekazów kulturowych przez respondentki i respondentów był podobny, i wynosił – jak deklarowano – ok. 2 godzin. Brak różnic pomiędzy badanymi dziewczynami i chłopcami odnotowano również w przypadku przeciętnego czasu przeznaczonego na twórczość, który w obu przypadkach najczęściej wynosił ok. 1 godziny.

Poszczególne Notesy kultury zawiera Załącznik 1.

3. Spacerzy badawcze

Spędzanie wolnego czasu (przejawy uczestnictwa w kulturze)

Młodzi uczestnicy spacerów badawczych bardzo chętnie pokazali towarzyszącym im osobom dorosłym jak spędzają swój czas, wolny od obowiązków szkolnych i domowych. Uwagę zwraca duża różnorodność. Wśród pasywnych form uczestnictwa w kulturze młodzi ludzie wymieniali takie jak: słuchanie muzyki oraz podcastów, czytanie, oglądanie filmów w mediach społecznościowych (i ogólnie korzystanie z telefonu komórkowego), a także uczestnictwo w wystawach i innych wydarzeniach organizowanych przez ośrodki kultury, jak również udział w imprezach miejskich, tj. koncerty, okazjonalne zabawy. W odniesieniu do aktywnego uczestnictwa w kulturze młodzież, która wzięła udział w spacerach wskazywała na takie formy jak: śpiewanie, rysowanie, nagrywanie za pomocą telefonów tzw. tiktoków. W tym kontekście wspomniano także o uczestnictwie w zajęciach organizowanych przez ośrodki kultury (w tym np. zajęcia wokalne, muzyczne i teatralne), jak również o udziale w zajęciach pozalekcyjnych (np. lektoraty języków obcych, szkoły muzyczne, zajęcia wokalne, taneczne, treningi karate).

W wolnym czasie młodzież praktykowała ponadto takie aktywności jak: zespołowe gry sportowe (w tym m. in. piłka nożna, siatkówka), a także gry planszowe i jazdę na rowerze. Ważnymi formami spędzania czasu były także spacerzy oraz spotkania i rozmowy ze znajomymi, wspólne posiłki w kawiarniach i restauracjach oraz – w przypadku młodszych osób – po prostu zabawa. Młodzież przyznała również, że swój czas przeznacza też na zakupy (w tym wyjazdy do większych miejscowości) oraz pomoc rodzicom.

Ponadto badania wykazały, że dużą konkurencją dla aktywności młodzieży w sferze kultury stanowią dodatkowe pozaszkolne zajęcia edukacyjne, które są nieraz dużym obciążeniem dla młodych osób, narzekających w związku z tym na brak dostatecznej ilości wolnego czasu na realizację swoich zainteresowań oraz po prostu na odpoczynek i regenerację.

Miejsca

Najczęściej wymienianym miejscem w trakcie spacerów w kontekście uczestnictwa w kulturze był dom. Ponadto wymieniane były też przez młodych uczestników badań takie instytucje kultury jak: Centra Kultury, Gminne Ośrodki Kultury, Miejskie Domy Kultury (w tym sale kinowe), Centrum Aktywności Młodzieży, Centrum Integracji oraz Miejskie Biblioteki Publiczne, a także kina, w tym również te zlokalizowane w centrach handlowych. Młodzież przyznała również, że lubi odwiedzać takie miejsca jak placówki popularyzujące naukę, tj. Centra Nauki (np. Generator Nauki w Jaśle, Podkarpackie Centrum nauki Łukasiewicz w Rzeszowie), a także obiekty Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji (w tym np. ściankę wspinaczkową). W wypowiedziach części młodych respondentów pojawiały się także takie miejsca jak remiza Ochotniczej Straży Pożarnej oraz kościoły i ich okolice. Istotnymi obiektami z punktu widzenia młodych osób są także (gminne) stadiony sportowe oraz boiska typu orliki, które jednakże nie zawsze są dla nich dostępne, a także place zabaw (w tym te z plenerowymi siłowaniami).

Częstymi miejscami spotkań młodych osób są także centra miejscowości, tj. rynki, place oraz atrakcyjne architektonicznie lokalizacje (najczęściej w miastach). To także punkty gastronomiczne (budki z kebabem, kawiarnie), osiedlowe albo wiejskie sklepiki (lub bliskie okolice tego typu miejsc), jak również duże sklepy, tj. galerie handlowe, przy czym spotkania w nich nie mają na celu dokonywania zakupów, ale spędzenia wspólnie czasu „pod dachem”.

Atrakcyjnym miejscem do spędzania czasu jest dla młodych osób także plener, a w tym lasy, malownicze okolice rzek, ścieżki przyrodnicze, ogrody permkulturowy, ogrody sensoryczne, punkty (wieże) widokowe, przy czym warunkiem dostępności tych miejsc jest ładna pogoda. Co oczywiste jesienna i zimowa aura sprawia, że przebywanie poza domem staje się rzadsze na rzecz korzystania w domu z komputera i Internetu. Ponadto w mniejszych miejscowościach popularnymi miejscami spotkań były te przeznaczone do rozpalania ogniska lub grilla (tzw. grzybki), a w większych parki miejskie, w których jednakże dla młodych osób pewien dyskomfort rodzi powszechny monitoring

i w związku z tym poczucie kontroli. Dlatego też młodzież ceni sobie także miejsca ukryte przed spojrzeniami dorosłych, w tym np. za szkołą przy koszu pełniącym funkcje palarni; za sklepami typu dyskont, na przystankach oraz w szkolnych szatniach (mimo zakazu obowiązującego w tym względzie).

Jednakże można też zauważyć, że przestrzenie zorganizowane, tj. zadaszone (proste i niewielkie budynki, wiaty itp.), w tym te posiadające infrastrukturę sanitarną, etc. jak najbardziej mogą stanowić dla młodzieży atrakcyjną alternatywę w odniesieniu do miejsc nieformalnych (np. przystanków), pod warunkiem że dają one poczucie swobody i intymności, tj. pozostają poza stałą kontrolą osób dorosłych.

Potrzeby

W trakcie spacerów badawczych uczestnicząca w nich młodzież skorzystała z okazji do zwerbalizowania swoich potrzeb w zakresie uczestnictwa w kulturze oraz oczekiwań wobec dorosłych w tym zakresie. W tym kontekście wspomniano o kwestii relacji interpersonalnych, a szczególnie o potrzebie rozmowy z psychologiem ogólnie na temat życia, ale też o problemach z jakimi borykają się obecnie młodzi ludzie. W odniesieniu do infrastruktury mającej ułatwić wspomniane uczestnictwo młodzi ludzie zwracali uwagę na potrzebę posiadania miejsc (np. przy szkole) zapewniających bezpieczeństwo, przyjazną atmosferę i dających przestrzeń do aktywności twórczej. Mowa była również o infrastrukturze rekreacyjnej placów zabaw (w tym np. o huśtawkach dla młodzieży), a także tej służącej do uprawiania różnego typu sportów (np. naturalnego pumptracku do jazdy wyczynowej na rowerze). Postulowano również o uporządkowanie i dostosowanie do młodych osób miejsca do spotkań ponieważ jak podkreślano sama przyroda, nawet najpiękniejsza, nie wystarczy aby młodzież czuła satysfakcję z miejsca zamieszkania w kontekście możliwości spędzania wolnego czasu. Ponadto wyrażono oczekiwanie wobec podmiotów działających w sferze kultury co do zróżnicowanej oferty, a w tym warsztatów artystycznych i technicznych pozwalających na realizację pasji i rozwój kreatywności.

Brak miejsc do spędzania wolnego czasu, co szczególnie dotyczy młodzieży z mniejszych i peryferyjnie położonych miejscowości, jest bardzo odczuwalny przez młode osoby. Mają one poczucie braku możliwości realizacji swoich zainteresowań, co rodzi frustrację i doświadczenie marginalizacji.

Poszczególne sprawozdania ze Spacerów badawczych zawiera Załącznik 2.

4. Panele dyskusyjne

Umożliwienie młodym ludziom wyartykułowanie swoich potrzeb dotyczących kwestii uczestnictwa w kulturze w ramach paneli dyskusyjnych dało bardzo owocne rezultaty. Warto zwrócić uwagę na to, że oczekiwania te dotyczą bardzo różnych aspektów, takich jak wsparcie merytoryczne, ale też emocjonalne; pomoc natury organizacyjnej, jak również zapewnienie odpowiedniej infrastruktury.

Wsparcie w rozwoju tzw. kompetencji miękkich, w tym szczególnie kreatywności, w opinii młodych osób powinno polegać głównie na pomocy ze strony dorosłych w znalezieniu swojej drogi życiowej. Przy czym chodziłoby tu o pokazanie różnorodnych możliwości w tym względzie, a nie nakłanianie do konkretnych działań i wyborów. Młodzież oczekuje również bogatej, zróżnicowanej i atrakcyjnej oferty zajęć, szkoleń, kursów, ale także bardzo docenia możliwość jedynie spędzenia czasu w gronie rówieśników w przyjaznym otoczeniu (w domach kultury, bibliotekach, świetlicach). Oznacza to przejawianie potrzeby kontaktu z profesjonalistami zajmującymi się bardzo różnorodnymi dziedzinami sztuki, techniki, sportu, ale także z animatorami i edukatorami kultury, którzy oferują młodym ludziom swój czas, zrozumienie, cierpliwość, wysłuchanie i są osobami godnymi zaufania. Ponadto ważne jest również to, aby działania podejmowane przez przedstawicieli instytucji kultury, stowarzyszeń i innych podmiotów działających w tej sferze odróżniały się od codziennej szkolnej sztampy z jaką młodzi ludzie mają często do czynienia, i dawały im poczucie swobody, podmiotowości (partnerskiego i poważnego traktowania) oraz sprawstwa.

Wyniki rozmów z młodzieżą pokazały również, iż oczekuje ona wsparcia natury organizacyjnej. Oznacza to pomoc w tzw. zarządzaniu czasem, ale także w projektowaniu i realizowaniu działań mających na celu rozwijanie różnego rodzaju zainteresowań, hobby i pasji. Szczególnie w przypadku niewielkich i peryferyjnie położonych miejscowości młodzi ludzie odczuwają pewnego rodzaju marginalizację, która przede wszystkim przejawia się w braku dostępu do placówek kultury. W takich lokalizacjach nie do przecenienia jest rola animatorów i edukatorów kulturowych, którzy biorą na siebie ciężar przeciwdziałania i kompensacji negatywnych czynników wynikających z położenia w przestrzeni. Jednakże również tam, gdzie oferta w zakresie kultury jest bogata i różnorodna, młodzież może doświadczać zjawiska „klęski urodzaju” lub przeciążenia informacyjnego, i dlatego także tam często potrzebuje ona przewodników, którzy podjęliby się roli inspiratorów, konsultantów, a nawet mentorów, którzy pomogliby młodym ludziom dokonywać świadomych wyborów oraz unikać potencjalnych raf.

Zadaniem dorosłych powinno być także zapewnienie młodym osobom odpowiedniej infrastruktury, która umożliwiłaby im spędzanie czasu w wartościowy sposób. W bieżącym roku pojawiły się wyraźne akcenty wskazujące na potrzebę posiadania możliwości aktywnego wypoczynku, a także na kwestię zapewnienia bezpiecznych miejsc. Wspominano tu o otwartych przestrzeniach oraz o lokalizacjach zapewniających schronienie w niepogodne dni. Brak tego typu obiektów sprawia, że młodzież jest zmuszona do szukania ich substytutów, które nieraz nie tylko nie posiadają walorów estetycznych, ale często też nie dają poczucia bezpieczeństwa.

Młodzież na co dzień uczestniczy w kulturze, co w gruncie rzeczy jest nieuniknione, a w związku z tym gra toczy się o częstotliwość, formę i jakość tego uczestnictwa. I tutaj rolę dorosłych, a szczególnie animatorów i edukatorów kulturowych jest zadbanie o wartościowy przekaz kulturowy w kontekście biernego i czynnego uczestnictwa. Mowa tu o wyrobieniu w młodych osobach wrażliwości oraz gustu, ale też pewnej dozy krytycyzmu wobec otaczających ich treści kulturowych, a także zmotywowaniu ich do aktywności twórczej, która rozwija wspomnianą kreatywność, a tym samym osobowość młodego człowieka. Odkrywanie talentów w młodych osobach, to także wsparcie w budowaniu w nich poczucia własnej wartości, co szczególnie dziś, wobec zalewu tzw. internetowego hejtu jest bardzo pożądane.

Biorąc powyższe pod uwagę, należy również stwierdzić, iż kluczową sprawą w kontekście przedsięwzięć mających na celu zaspakajanie oczekiwań młodzieży związanych z uczestnictwem w kulturze jest diagnozowanie potrzeb młodych osób. Jest to ze wszech miar wskazane, tym bardziej że jak pokazały wyniki badań zrealizowanych na potrzeby niniejszej diagnozy lokalnej, młodzi ludzie bardzo chętnie dzielą się swoimi spostrzeżeniami, wyraźnie formułują swoje oczekiwania i mają też własne pomysły na ciekawe inicjatywy w sferze kultury.

Poszczególne sprawozdania z Paneli zawiera Załącznik 3.

5. Podsumowanie diagnoz lokalnych

Podsumowanie diagnoz lokalnych, w tym:

– mapowanie zasobów instytucjonalnych

Wyniki diagnoz lokalnych, podobnie jak w roku poprzednim, wyraźnie wskazują, że dostępność do zasobów instytucjonalnych jest uwarunkowana typem miejscowości. Inicjatywy zrealizowane w ramach BMK w 2024 r. były przedsięwzięte przez animatorów i edukatorów kultury we współpracy z młodzieżą zamieszkującą podkarpackie miejscowości o bardzo zróżnicowanych charakterystykach pod względem wielkości i położenia. Duże ośrodki miejskie cechuje szeroka oferta w zakresie kultury i rekreacji, która nie jest dostępna w miejscowościach małych i peryferyjnych, w których to niekiedy nie działa żadna, nawet najmniejsza placówka kultury, a jej rolę przejmują np. przyszkolne biblioteki. Z drugiej strony w większych ośrodkach miejskich pojawia się problem występowania niezbyt bezpiecznych miejsc, w których gromadzi się młodzież. Jeśli natomiast takie bezpieczne miejsca są, to często na brak poczucia swobody wśród młodych osób ma wpływ monitoring zainstalowany w tychże miejscach. Trudność w zaspokojeniu potrzeb młodzieży w tym względzie polega więc na konieczności znalezienia kompromisu pomiędzy zabezpieczeniem bezpieczeństwa i przestrzeganiem prawa do prywatności młodych osób.

– opis uczestnictwa lokalnej młodzieży w kulturze

Współczesna młodzież jest zanurzona w infosferze, co oznacza że permanentnie jest ona epatowana różnego typu treściami. Konieczna staje więc pomoc młodym osobom w nabyciu umiejętności krytycznej selekcji tego typu przekazów poprzez promocję dorobku kulturowego o wysokiej jakości i skierowanie uwagi młodych ludzi na wartościowe, tj. twórcze i rozwijające formy spędzania czasu. Jest to tym bardziej istotne wyzwanie, że jak wykazały badania młodzież często deklaruje przeciążenie nadmiarem stresogennych obowiązków szkolnych, a czasem różnego typu wymagań ze strony dorosłych, w tym rodziców. Oznacza to, że młodzi ludzie dysponują relatywnie niewielką ilością czasu, którym mogą samodzielnie zagospodarować, przez co konieczne jest aby mogli oni ten czas optymalnie wykorzystać. Co więcej, badania wykazały duży potencjał w tym względzie, ponieważ młodzi ludzie w Notesach kultury, w ramach Spacerów badawczych oraz Paneli dowiedli jak szerokie i różnorodne mają oni zainteresowania, których realizacja wzbogaca ich osobowości.

– opis zaangażowania młodzieży w badania i analizę danych

Badania diagnostyczne – jak pokazuje doświadczenie – realizowane w ramach BMK wśród młodzieży pełnią dwie zasadnicze funkcje, poznawczą i aktywizującą. Po pierwsze pozwalają określić faktyczne potrzeby młodych osób, co jest warunkiem koniecznym dla efektywności dedykowanych im działań, a po drugie stanowią one forum dla młodych, w ramach którego mogą oni wyrażać swoje oczekiwania, a tym samym doświadczać poczucia podmiotowości. Przebieg badań wyraźnie potwierdza, że młodzież ma świadomość ich roli i znaczenia w procesie komunikacji z dorosłymi, a przejawia się to w chętnym przyjmowaniu przez młodych ludzi roli respondentów.

Wytyczne do realizacji projektu

Niezmienną i podstawową dyrektywą wynikającą z dokonanych ustaleń badawczych jest więc zapewnienie młodym osobom poczucia podmiotowości i sprawstwa w odniesieniu do kwestii uczestnictwa w kulturze. Ma to polegać na inspirowaniu i motywowaniu młodzieży do działań w sferze kultury, diagnozowaniu potrzeb młodych osób, włączaniu ich w procesy decyzyjne dotyczące zagospodarowywania ich tzw. czasu wolnego oraz na ich partycypowaniu w organizacji przedsięwzięć z zakresu kultury, przy jednoczesnym zapewnieniu im jak największej dozy samodzielności. Dorośli mają być wsparciem i drogowskazem. Powinni być dla młodych partnerami, a nie despotycznymi nadzorcami.

Poszczególne Podsumowania zawiera Załącznik 4.

Zakończenie

Notesy kultury sporządzone przez 35-ciu młodych uczestników 14-stu inicjatyw realizowanych w ramach BMK w województwie podkarpackim w 2024 r. pozwoliły zapoznać się ze sposobami biernego i aktywnego ich uczestnictwa w kulturze. Choć badana młodzież bierny lub czynny kontakt z treściami kulturowymi miała przeważnie codziennie, to jednakże odbywało się to z różną częstotliwością – w przypadku aktywnego uczestnictwa na korzyść tzw. dni roboczych – oraz różną intensywnością. Badana młodzież przeciętnie przeznaczą więcej czasu na odbiór przekazów kulturowych, niż na działania twórcze. Młodzi ludzie przyznali, że zarówno odbiór, jak i tworzenie treści kulturowych najczęściej praktykują bez towarzystwa innych osób, głównie w domu. Mowa tu była najczęściej o czytaniu książek oraz graniu w różnego typu gry (na komputerze, w telefonie, gry planszowe). Jednakże należy podkreślić, iż uczestnictwo w kulturze, zarówno to bierne, jak i czynne w przypadku badanych młodych osób ogólnie rzecz ujmując było bardzo zróżnicowane.

Spacery badawcze dały okazję ich młodym uczestnikom zaprezentować realizatorom inicjatyw miejsca, w których młodzi ludzie lubią przebywać, i m.in. w których mają bierny lub czynny kontakt z przekazami kulturowymi. Przeważnie były to miejsca zapewniające młodym osobom kontakt z treściami kulturowymi (centra, domy, ośrodki kultury i biblioteki), ale również przestrzenie o ciekawych walorach architektonicznych lub krajobrazowych, a także takie, które zapewniają młodym ludziom pewien zakres swobody, tj. takie które pozostają poza kontrolą (monitoringiem) ze strony dorosłych. Warto podkreślić, że w niektórych miejscowościach wyraźnie akcentowano deficyty dotyczące tego typu miejsc, przy czym nie tylko placówek kultury, ale także takich które byłyby dostosowane do potrzeb młodych osób, bezpieczne i zapewniające im poczucie nieskrępowania.

Przeprowadzone w ramach diagnoz lokalnych Spacery badawcze, jak również spotkania określone jako Panele dyskusyjne dały ponownie dowód, że młodzi ludzie bardzo chętnie rozmawiają o swoich potrzebach oraz potrafią je artykułować na różne sposoby, od bardziej obrazowych po konkretne postulaty. Tego typu wydarzenia, jak wyraźnie wynika z wypowiedzi młodych osób, odpowiadają na ich oczekiwania dotyczące relacji z dorosłymi. Mowa tu o poświęcaniu czasu i uwagi, a także partnerskim traktowaniu. Ilustracją tego może być wniosek sformułowany przez uczestników jednego z Paneli, iż *„takie wyjścia [spacery badawcze] w szkole powinny być raz w tygodniu”*.

Ponadto także w bieżącym roku na podstawie wypowiedzi młodych osób udzielonych w postaci Notesów kultury, relacji z rozmów przeprowadzonych z nimi w trakcie Spacerów oraz Paneli dyskusyjnych potwierdza się konkluzja, iż dla współczesnej młodzieży bardzo istotne są takie aspekty uczestnictwa w kulturze jak podmiotowość i sprawczość. Co szczególnie ważne, to fakt iż konstatacja ta pobrzmiwa we wszystkich opracowaniach sporządzonych przez animatorów i edukatorów kultury, którzy w bieżącym roku zrealizowali poszczególne inicjatywy w województwie podkarpackim. Świadomość ta sprawia, że naturalne i wręcz oczywiste jest dla nich dążenie do rozpoznawania rzeczywistych potrzeb młodzieży, inspirowanie jej do aktywności kulturowej, zachęcanie do formułowania swoich oczekiwań oraz do partycypacji w podejmowanych inicjatywach na wszystkich etapach, tj. od pomysłu, poprzez projektowanie działań, po ich organizację i realizację.

Podsumowania zabiegów badawczych sporządzone przez realizatorów partnerstw lokalnych także w tym roku pozwalają stwierdzić, iż trafnie rozpoznawali oni potrzeby młodych osób, z którymi i dla których planowali zrealizować inicjatywy z zakresu edukacji kulturowej. W związku z tym należy podkreślić, iż oczekiwania młodzieży dotyczące kwestii podmiotowości i sprawstwa znalazły swoje odzwierciedlenie w praktycznych działaniach – inicjatywach – podjętych w ramach Programu BMK w województwie podkarpackim w 2024 r.

Ponadto warto również podkreślić, iż znaczna część opracowań (notatek ze Spacerów, z Paneli oraz Podsumowań) przygotowanych przez animatorów i edukatorów kulturowych, którzy zrealizowali poszczególne inicjatywy w ramach BMK w 2024 r. to gotowe plany działań na rzecz aktywizacji młodych osób, które przedsięwzięcia uwzględniają potrzeby młodzieży w zakresie wsparcia merytorycznego, organizacyjnego oraz infrastrukturalnego.

Spis rysunków, wykresów i zestawień

Rysunek 1. Przejawy uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze w kontekście jej odbioru i tworzenia – chmura słów	12
Rysunek 2. Przejawy uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze w kontekście jej odbioru wg płci (dziewczyny i chłopcy) – chmura słów	13
Rysunek 3. Przejawy uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze w kontekście jej tworzenia wg płci (dziewczyny i chłopcy) – chmura słów	13
Rysunek 4. Przejawy uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze w kontekście jej odbioru wg wieku (13-15 lat, 16-18 lat oraz 22-25 lat) – chmura słów	14
Rysunek 5. Przejawy uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze w kontekście jej tworzenia wg wieku (13-15 lat, 16-18 lat oraz 22-25 lat) – chmura słów	15
Rysunek 6. Przejawy uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze w kontekście jej odbioru wg miejsca zamieszkania (wieś i miasto) – chmura słów	16
Rysunek 7. Przejawy uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze w kontekście jej tworzenia wg miejsca zamieszkania (wieś i miasto) – chmura słów	16
Rysunek 8. Przejawy uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze w kontekście jej odbioru wg dni tygodnia (dni robocze vs. dni wolne, tj. sobota, niedziela) – chmura słów	17
Rysunek 9. Przejawy uczestnictwa badanej młodzieży w kulturze w kontekście jej tworzenia wg dni tygodnia (dni robocze vs. dni wolne, tj. sobota, niedziela) – chmura słów	17
Rysunek 10. Odbieranie i tworzenie kultury przez badaną młodzież w kontekście towarzystwa – chmura słów	18
Rysunek 11. Miejsca odbierania i tworzenia kultury przez badaną młodzież – chmura słów	18
Rysunek 12. Czas poświęcony przez badaną młodzież na odbieranie i tworzenie kultury – chmura słów	19
Rysunek 13. Czas poświęcony przez badaną młodzież na odbieranie kultury wg dni tygodnia (dni robocze oraz sobota, niedziela) – chmura słów	19
Rysunek 14. Czas poświęcony przez badaną młodzież na tworzenie kultury wg dni tygodnia (dni robocze oraz sobota, niedziela) – chmura słów	20
Rysunek 15. Czas poświęcony przez badaną młodzież na obiór kultury wg płci (kobiety i mężczyźni) – chmura słów	20
Rysunek 16. Czas poświęcony przez badaną młodzież na tworzenie kultury wg płci (kobiety i mężczyźni) – chmura słów	21

Wykres 1. Płeć uczestników badań zrealizowanych za pomocą Notesów kultury w ramach BMK w woj. podkarpackim w 2024 r. (Dane w %, N=35)	5
Wykres 2. Wiek uczestników badań zrealizowanych za pomocą Notesów kultury w ramach BMK w woj. podkarpackim w 2024 r. (Dane w %, N=35)	6
Wykres 3. Przedziały wiekowe uczestników badań zrealizowanych za pomocą Notesów kultury w ramach BMK w woj. podkarpackim w 2024 r. (Dane w %, N=35)	6
Wykres 4. Miejsce zamieszkania uczestników badań zrealizowanych za pomocą Notesów kultury w ramach BMK w woj. podkarpackim w 2024 r. (Dane w %, N=35)	7
Wykres 5. Bierne i czynne uczestnictwo w kulturze badanej młodzieży w poszczególnych dniach tygodnia (Dane w %)*	7
Wykres 6. Uczestnictwo badanej młodzieży w kulturze wg typu dnia tygodnia (roboczy, tj. pn. -pt. oraz wolny, tj. sob. i nd.) (Dane w %)*	8

Zestawienie 1. Częstotliwość odbioru treści kulturowych przez badaną młodzież w poszczególnych dniach tygodnia	9
Zestawienie 2. Częstotliwość tworzenia treści kulturowych przez badaną młodzież w poszczególnych dniach tygodnia	10
Zestawienie 3. Miejsce zamieszkania respondentów oraz inicjatywy wg czasu realizacji Notesów kultury	11

Operator regionalny
Programu Bardzo Młoda Kultura
w województwie podkarpackim

**CENTRUM KULTURALNE
w Przemyślu**

Institucja Kultury Województwa Podkarpackiego

ul. Stanisława Konarskiego 9
37-700 Przemyśl
tel./fax 16 678 20 09
e-mail: ck@ck.przemysl.pl